
Nystagmus

Aanvullende informatie website

Uitgave van de Nederlandse Vereniging van Orthoptisten
15 mei 2020

www.orthoptie.nl

Inleiding

Met de term nystagmus worden onwillekeurige ritmische bewegingen van de ogen aangeduid. Onwillekeurig betekent dat de bewegingen buiten de wil om ontstaan en ook niet direct door de patiënt kunnen worden beïnvloed. Ritmisch wil zeggen dat de bewegingen een bepaald patroon vertonen met een vrij vaste snelheid en richting. **Een patiënt met nystagmus heeft dus 'wiebelende', trillende ofwel 'dansende' ogen.**

Nystagmus is een betrekkelijk zeldzame afwijking in de besturing van de oogbollen. Het kan zowel aan een oog als aan beide ogen voorkomen. Ook kan nystagmus altijd zichtbaar zijn, of slechts bij afdekken van de ogen. Een nystagmus kent veel verschillende vormen.

Oorzaken

De exacte oorzaak van nystagmus is niet bekend, maar moet gezocht worden in het oogbesturingssysteem. Dit is een zeer complex samenwerkingsproces binnen de hersenen, dat mede aangestuurd wordt door binnenkomende informatie afkomstig uit de diverse zintuigen (evenwicht, houding, visuele informatie).

Nystagmus kan aangeboren (congenitaal) zijn of op latere leeftijd (verworven) ontstaan. Oorzaken van een nystagmus kunnen zijn:

- Een (aangeboren) afwijking in de bouw of functie van de oogbol, bijvoorbeeld aangeboren staar aangeboren fouten in de aanleg van het netvlies of van de oogzenuw, of albinisme;
- Een aangeboren afwijking in de besturing van de oogbollen (congenitale idiopathische nystagmus);
- Een neurologische aandoening na bijvoorbeeld een hersenbloeding of hersenbeschadiging;
- Vergiftiging door alcohol of drugs.

Soorten nystagmus

Er zijn verschillende soorten nystagmus. De twee meest voorkomende vormen zijn 'pendelnystagmus' en 'ruknystagmus' (oftewel 'zaagtandnystagmus'). Bij een pendelnystagmus bewegen de ogen heen en weer als de slinger van een klok. Bij een ruknystagmus is de snelheid van de beweging wisselend in verschillende richtingen: de ogen drijven als het ware langzaam af en worden met een snelle ruckbeweging weer teruggehaald.

Een aparte vorm van nystagmus is de verborgen (latente) nystagmus. Deze treedt alleen op aan een oog, wanneer het andere oog wordt afgedekt. Deze vorm komt vooral voor bij mensen die al op jonge leeftijd scheelzien hebben of hebben gehad.

Verschijnselen

Bij mensen met nystagmus zal de gezichtsscherpte vrijwel nooit maximaal zijn, omdat zij door de nystagmus de mogelijkheid van een stabiele vaste fixatie (het richten van de ogen op het waar te nemen object) missen. De gezichtsscherpte zal mede bepaald worden door de achterliggende oorzaak. Mensen met aangeboren of vroeg ontstane nystagmus hebben over het algemeen geen last van een bewegend, wiebelend of trillend beeld, doordat de hersenen zich hebben aangepast. Bij een verworven nystagmus kunnen de hersenen zich niet aanpassen; deze patiënten zien vaak wel een bewegend of trillend beeld.

In het algemeen geldt dat mensen met nystagmus bij dichtbij kijken naar verhouding een betere gezichtsscherpte halen dan bij kijken op afstand.

Diagnose

De diagnose nystagmus wordt gesteld op basis van het klinische beeld. Bij een kind met aangeboren nystagmus is oogheelkundig en orthoptisch onderzoek nodig om een mogelijke achterliggende oogaandoening op te sporen. In een groot deel van de gevallen is geen aanwijsbare oorzaak aanwezig, dit noemen we idiopathisch. Erfelijkheidsonderzoek en/of nadere neurologische evaluatie zijn soms nodig.

Bij een verworven nystagmus is het van belang om een oogheelkundig onderzoek te verrichten, meestal aangevuld met een neurologisch onderzoek.

Behandeling

Een behandeling in de zin van genezing is bij nystagmus slechts zeer zelden mogelijk. Er bestaan soms wel mogelijkheden om het kijken te vergemakkelijken en/of verbeteren.

Bij een nystagmus die in één blikrichting duidelijk afneemt, neemt de patiënt graag een voorkeurshouding van het hoofd aan (torticollis). In die stand stoort de nystagmus het zien het minst. Soms is het in dat geval zinvol met behulp van een operatie de oogspieren zo te verplaatsen dat de ogen bij zien rechtuit de rustigste stand innemen.

Prognose

Aangeboren nystagmus verdwijnt zelden. Toch leert de ervaring dat kinderen met congenitale nystagmus in de loop der jaren manieren vinden om zo goed mogelijk met hun nystagmus om te gaan. Ook neemt de nystagmus bij bepaalde oogaandoeningen in de loop der jaren soms af. Verergering van de nystagmus is bij oogheelkundige vormen van nystagmus zeer zeldzaam.

Meer weten?

- Lui oog
- Scheelzien

Met vragen of een verzoek om meer informatie kunt u bij uw behandelend orthoptist of oogarts terecht.